

Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ
ТИЖНЕВИК
TYGODNIK
UKRAÍŃSKI
UKRAINIAN
WEEKLY

Рік Lxviii № 43 (3454) Варшава, 29 жовтня 2023 року, Ціна / Cena 5 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото – Томаш Маєвський

Товариство «Майстерня» – кошалінський лідер серед NGO. с. 8

Вибори: бочка успіху з ложкою поразки. с. 2

Ukraina! 8. Festiwal Filmowy:
велике свято українського кіно. с. 10

Григорій СПОДАРИК

Вибори: бочка успіху з ложкою поразки

Перемога опозиції в парламентських виборах – це великий успіх польського суспільства. Люди показали, що мобілізувавшись можна усунути владу навіть тоді, коли вона використовує весь державний ресурс, зокрема медіа або такий дешевий прийом, як штучно занижені ціни на паливо. Колективна мудрість перемогла. До того ж люди усвідомлювали, що не обирають рай, де всі проблеми миттєво зникнуть. Вони пішли захистити своє право, за яким раз на чотири роки можуть дати шанс владі, а якщо вона не складе тест, то усунути її. Багато вказувало на те, що чергова каденція «Права і справедливості» (PiS) могла б змінити цей механізм на довгі роки. Багато оглядачів зауважують, що вибори в Польщі – це й позитивний сигнал для інших держав, де владу утримують популісти: вони не вічні, їх можна перемогти. Водночас Угорщина чи Словаччина є показовими прикладами того, що владі популістів дуже легко стелиться дорога в Москву.

Усе вказує, що театр зі створенням нового уряду в Польщі триватиме довгі тижні, що може завдати шкоди, хоча б у сфері підтримки України, але в державу незворотно повернеться верховенство права й демократичні цінності. А тільки вони творять умови, в яких нацменшини можуть почуватися нормально. З часом ми зможемо перевірити, чи справжніми виявились зміни. Це залежатиме, наприклад, від того, чи у програмні ради державних медіа повернуться представники нацменшин або чи почне влада створювати нацменшинні установи культури з гарантованим фінансуванням. Серед проблем – відсутність можливості спільного навчання української мови дітей із нацменшини та громадян України. Нагадаємо, що у випадку перших навчальний процес підтримує та фінансує польська держава, а в другому – дипломатичні українські установи або неурядові організації. У минулому, поки громадян України не було багато, польська влада у сфері освіти не робила перешкод для спільного навчання. Лакмусовим папірцем щодо змін буде й те, чи німецькій спільноті повернуть години навчання рідної мови. Ще чинна влада протиправно відібрала цю можливість, призвівши до зупинки роботи Спільної комісії уряду та нацменшин. Варто загалом переглянути систему фінансування нацменшинних організацій, оскільки вона давно не відповідає дійсності, в якій все – від вартості послуг до зарплати – значно подорожчало. Державні кошти мають сприяти «збереженню та

розвиткові нацменшин», але на разі їх ледь вистачає на виживання.

Шкода, що в ролі депутатів нову дійсність не будуватимуть представники нашої громади. Ніхто з тих, кого ми представляли на сторінках газети, не отримав мандат до Сейму або Сенату. Проте кожен із кандидатів здобув досвід і капітал, який можна використати в наступних парламентських або весною 2024 року у самоврядних виборах. Важливим є результат Володимира Боднара з Перемишля, який хоч і не мав остаточного успіху, але в перегонах за сенаторський мандат отримав понад 42 тисячі голосів!

Якщо наші лідери знову балотуватимуться, перед громадою постане ще один виклик. Його суть можна проілюструвати конкретними результатами. Для прикладу: Збишко Гомза йшов від «Громадянської коаліції», яка в 35-му окрузі здобула 4 мандати з 10. Кандидат, який отримав останній мандат, набрав 9837 голосів, а результат Збишка Гомзи – 3672 голоси. Подібно ситуація виглядала у випадку Наталії Сич. Зі своїм гарним дебютним результатом 4677 голосів вона потребувала б ще 3303, щоб обігнати в списку колегу, котрий здобув останній мандат: усього було 8 мандатів, з яких 3 пройшли за квотою «Громадянської коаліції». Варто згадати, що в цьому окрузі батько Наталії – Мирон Сич, зараз віцемаршалок Вармінсько-Мазурського воєводства – у 2007 році здобув депутатський мандат, отримавши 9075 голосів (тоді «Громадянська платформа», від якої він балотувався, отримала 4 з 8 мандатів). Через чотири роки Мирон Сич повторив успіх, здобувши 8884 голоси. Успіху забракло у 2015-му – він здобув 6569 голосів, а потрібно було на 1206 голосів більше. У 2019 році Мирон Сич отримав 4353 голоси. Тоді «Громадянська коаліція» здобула лише 2 мандати, а щоб взяти останній з них – треба було мати 11590 голосів. За нагоди варто згадати й самоврядні вибори 2018 року. Тоді до сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства потрапили і Мирон Сич, і Збишко Гомза, здобувши близько 12 тис. і 8 тис. голосів відповідно. Отже, якщо дивитися спрощено, у мазурських округах потрібно набрати в межах 9–11 тис. голосів, щоб можна було сподіватися на депутатський мандат. Наші кандидати мають для цього потенціал, але їхні старання повинні супроводжуватися й значною підтримкою громади. А може, свій депутат – це вже не наша амбіція? Але ж у 2007–2015 роках Мирон Сич неодноразово доводив, що варто мати свою людину на найвищому державному рівні. Бувши тоді в Сеймі, він став головою комісії нацменшин, в якій разом із ним працював представник православної білоруської громади з Підляшшя Євген Чиквін та депутат Ришард Галля, обраний німецькою меншиною. Працюючи у згаданій комісії, вони відстоювали права меншин. Проте в результаті останніх виборів вони не потрапили до Сейму, а гарна традиція, що справами меншин на цьому рівні займаються, зокрема, депутати-представники меншин, поки що перервалася. Євген Чиквін на своїй фейсбук-сторінці зауважив, що до успіху йому забракло 732 голоси. Кандидат від білоруської громади також стверджує, що, якби хоч один з усіх шести кандидатів, які зверталися до православного електорату, відмовився від участі, із великою ймовірністю він

міг би потрапити до Сейму. Отже, мобілізація і стратегічний аналіз – це виклик не лише для меншинної громади Вармії та Мазур.

Сподіваємося, що до нової комісії потраплять депутати, які розуміють потреби й проблеми меншин, а не будуть поширювати закиди щодо підризу польського державного інтересу, як це нерідко робили в останній каденції представники правлячої команди. Часто виникало враження, що політики від «Права і справедливості» цю комісію плутали з комісією у справах поляків за кордоном. Ще частіше саме ставлення до Полонії в певній державі зумовлювало підхід до меншини відповідної країни. За демократичними нормами такого не повинно бути, бо, наприклад, чи має якийсь вплив на рішення Лукашенка білоруська меншина в Польщі?

Нова влада буде тримати курс на підтримку України у боротьбі з росією та підтримувати Київ на шляху до членства у ЄС та НАТО. Експерти зауважують, що відносини Польщі й України не будуть простими, але напевно базуватимуться на стійких правилах. Крім того, нова влада хоче розблокувати діалог з Європейським Союзом та повернути Польщу у центр його рішень. А це розширює можливості Варшави просувати потреби України. Усе вказує, що новим прем'єр-міністром буде Дональд Туск. В Україні його знають і люблять. Коли у 2019 році він був у Києві як голова Європейської ради, у своїй промові українською мовою декларував допомогу та зауважив, що «не може бути безпечної Європи без безпечної України». Політик говорив також, що той, хто готовий продати Україну, продає майбутнє Європи. Варто зауважити, що ПіС услід за польським суспільством від початку війни широко підтримувало українську державу, але заради додаткових виборчих пунктів, використовуючи кризу зі збіжжям, легко перейшло до антиукраїнської риторики. Незабаром своїм ставленням до українського питання ця команда вже як опозиційна сила зможе показати, чи ситуативною, хоч через це не менш шкідливою, була її антиукраїнська позиція.

Щиро, широко й відверто проти України та її громадян у Польщі в новому Сеймі напевно виступатимуть 18 депутатів «Конфедерації», хоча й без одіозного Януша Корвіна-Мікке – частого гостя й улюбленця російських пропагандистських медіа. Більшість польських оглядачів переконані, що ПіС не має можливості побудувати коаліцію й зберегти владу. Але саме їм (як переможцям виборів) президент Анджей Дуда з великою ймовірністю доручить творення уряду. І саме це може призвести до втрати часу на необхідні рішення, яких потребує й Україна. Польський президент, хоч підтримав колишню провладну партію під час загострення стосунків з Україною, частіше все-таки демонстрував солідарність з Києвом. Може, тепер, коли пил від виборів осів, він згадає про це?

Про ситуацію після парламентських виборів говорить Мирослав Скірка, голова Об'єднання українців у Польщі:

– Ключове питання таке: чи може національна меншина лише власними силами забезпечити потрапляння до парламенту своєму депутату? Досвід німців на

останніх виборах показує – не може, попри те, що на Опольщині, де без успіху балотувався довголітній депутат Ришард Галля, вони мають відносно багато представників. За даними останнього перепису населення, у Вармінсько-Мазурському воєводстві українську приналежність задекларувало 9556 осіб. У цьому регіоні маємо два виборчі округи до Сейму. У кожному із них цього разу балотувалося по одному з наших кандидатів. Навіть якби усі, хто записався українцями в переписі, голосували за них, то шанси на успіх і так були б невеликі. Це означає, що ми матимемо депутата, що представляє українську меншину тільки тоді, коли він буде активно залучений у діяльність якоїсь політичної партії так сильно, що партія підтримає його не тільки як діяча української меншини, але також як свого політика. Це ключ до появи українського депутата. Мирон Сич, який здобував тут мандат у минулому, – це людина, тісно пов'язана з «Громадянською платформою», впізнавана, з великим досвідом у сфері самоврядування, з голосом якого рахувалися. Це дозволило йому отримати підтримку не лише українців, але й поляків. Ці елементи не спрацювали у випадку теперішніх виборів. Отже, у Польщі не вистачить бути українцем, щоб потрапити до Сейму чи Сенату. Треба бути також активним суспільно, упізнаваним і асоціюватися з певною політичною силою. У нашій громаді росте молоде покоління, тому завжди є ймовірність, що комусь вдасться піти саме цим шляхом. Відсутність депутатів, котрі представляють меншини, буде викликом для всіх, тому що їхня присутність у парламентах становить важливий показник прав цих меншин у суспільстві. Перепис населення показав, що меншин – багато, але вони не мають реального представника на державному рівні. З цим треба щось робити, експерти мають звернути на це увагу й знайти правове розв'язання.

Серед ключових у новій парламентській дійсності, напевно, є питання функціонування загалом української громади в Польщі. Зараз тут живе майже 3 млн українців – представників меншини, мігрантів і біженців. Постає питання: якою мірою ці люди, які тут працюють і платять податки, мають право користуватися послугами, що держава надає своїм громадянам? Це, наприклад, питання про освіту для всіх українців, не лише громадян Польщі, чи про культурні установи. Діяльність таких установ, яку забезпечують громадські організації, вимагає зараз іншого способу фінансування. Щоб виконати, по суті, завдання держави щодо підтримки і захисту нацменшин, немає адекватного фінансування. Неадекватними є також вимоги, які ставлять ґрантодавці перед організаціями. Ідеться про систему звітування, бухгалтерію тощо. Для цього потрібні професіонали, на яких неурядові організації просто не мають грошей. Виходом може бути посилення фінансової підтримки організацій або зміна моделі та створення центрів меншинної культури, які отримають фінансування не на основі проєктів, а матимуть стійкий, визначений бюджет на виконання своїх завдань. ●

Павло ЛОЗА

Фото з фейсбук-сторінки хору

«Бойовий Журавель»

Наприкінці вересня диригент репрезентаційного хору ОУП «Журавлі» Ярослав Вуйчик та хорист Іван Мацинський вирушили у напрямі Запоріжжя, щоб від імені всіх хористів, теперішніх і колишніх, доставити на фронт пікап «Бойовий Журавель». Історію машини для ЗСУ хористи помістили на фейсбук-сторінці колективу.

Усе почалося, коли на початку липня цього року диригент «Журавлів» разом із військовим волонтером із Перемишля Іваном Шумадою поїхав як другий водій із гуманітарною допомогою на лінію фронту в Запорізьку область.

«Воїни, яких ми зустріли, прийняли нас дуже тепло. Розповідали про життя на фронті, свої успіхи та проблеми. На кінець нишком-тишком, без надії, згадали, що в них є одна мрія – мати надійне авто, пікап, яким зможуть полями-болотами вивозити поранених з окопів. Ми з Іваном тільки знизали плечима, знаючи, які кошти потрібні, щоб здійснити таку мрію», – читаємо в дописі Ярослава Вуйчика на фейсбук-сторінці хору.

Повертаючись до Перемишля, диригенту прийшла ідея, що гарно було б, якби всі «Журавлі», і теперішні, і колишні, разом з учасниками, які вже на пенсії, скинулися та купили захисникам пікап. Одразу з'явилася його назва – «Бойовий Журавель».

Як зазначено в дописі, хористи відгукнулися миттєво. Майже за тиждень вдалося зібрати 130% суми, потрібної на купівлю позашляховика. Придбали його в середині липня. Після перевезли до Львова, де відбувся ремонт і підготовка машини для фронту. З причин, незалежних

від волонтерів, ремонт пікапа тривав півтора місяця. Нарешті в кінці вересня Ярослав Вуйчик, Іван Мацинський разом із перемишлянами Іваном Шумадою та Юрком Кіхом доставили позашляховик в околиці Оріхова (Запорізька область), в умулене з воїнами роти місце.

«Передали пікап, відчиталися й вручили грамоту. Сльози текли і в бійців, і в нас. Це був момент, коли в кінці відчув я радість і велике полегшення. Тоді також почув важливі, думаю, для всіх нас слова. Воїн Сергій, який координував справу та прийняв пікап, не втримуючи сліз, сказав приблизно так: „Хлопці, ви наші побратими! Я знаю, як ви переживали, що не можете його нам подарувати вчасно, але знайте, що цей пікап несуттєвий. Для нас головне, що ви пам'ятаєте про нас, допомагаєте, приїхали і що ви тут із нами!“, – пише у пості Ярослав Вуйчик, який також вручив військовим платівки хору.

«Журавлям» в Україні допомогла, зокрема, Ольга Соляр, волонтерка з Перемишля, яка регулярно їздить із допомогою на передову, а проєкт наклейок для машини зі словами «Бойовий Журавель – захисникам України від українського чоловічого хору Журавлі» зробив один із хористів Андрій Попович.

«Дякую всім вам, панове „Журавлі“, теперішні й колишні, за жертвовність, усі зібрані кошти, гарне свідчення єдності, за „Бойового Журавля“, який уже там, де б'ють росіян. Слава Україні! Героям Слава!» – завершує допис диригент хору.

Хористам прийшла подяка не лише від військових. Їм подякувала дружина одного із захисників – Сергія.

«Я хочу, щоб ви знали, що це допомога не тільки для кожного військового на фронті, це надія для їхніх сімей, дітей та дружин, які перебувають постійно в цьому пеклі. Не на фронті, а вдома, не під обстрілами, а під постійним тягарем страху за життя свого коханого. Ми переможемо! І після перемоги поїдемо до вас на концерт та матимемо за честь подякувати кожному, хто не байдужий до нашої долі», – пише Тетяна.

«Бойовий Журавель» призначено, зокрема, для надання медичної допомоги та транспортування поранених із поля бою.

«Поки йому не доводилося нікого перевозити. І нехай так і залишається», – наголошує Ярослав Вуйчик. ●

Як пройшла «Українська весна»

Фоторепортаж із XVI фестивалю «Українська весна», що проходив 5-9 жовтня у Познані. Його організувало Суспільно-культурне товариство «Україна – Польща», а співорганізатором фестивалю виступив Культурний центр Замек у Познані.

Фото з фейсбук-сторінки «Українська весна»
Автор – Міхал Антонович

«Дім у кишені» – зустріч пам'яті письменниці Вікторії Амеліної та поета Володимира Вакуленка

Організатори Марія Андрухів, Вітольд Горовський, генеральний консул України у Вроцлаві Юрій Токар та співзасновниця фестивалю Анна Хранюк

Виставки фотографії «Невійна» (Niewojna)

Театральна вистава «Полювання на тарганів»

Мистецько-інтеграційні майстер-класи для дітей

Концерт Українського чоловічого хору «Журавлі»

Петро АНДРУСЕЧКО, Київ

Українська війна у світлі сполучених посудин

Останні тижні були насичені подіями, які відбувались у різних місцях і стосуються різних питань – від виборів у Словаччині та Польщі до війни між ХАМАС та Ізраїлем. Проте усі вони певною мірою впливають і матимуть вплив на хід війни в Україні.

Ізраїлю також потрібна зброя

Терористична агресія ХАМАСу проти Ізраїлю відвернула міжнародну громадську думку від війни в Україні. Такою є логіка подій. Тим більше, що теракт 7 жовтня, який призвів до загибелі величезної кількості мирних жителів, був безпрецедентним і переріс у війну, що триває вже два тижні. Звісно, справа не в медійній увазі, а в тому, наскільки тривала війна вплине на постачання зброї та боєприпасів в Україну, адже чим довше Ізраїль вестиме бойові дії, тим більшої військової допомоги він потребуватиме. І головний «донор» цієї допомоги для України та Ізраїлю спільний – США.

З точки зору України, проблемою може стати тривалість війни та зміна її характеру. Поставки 155-мм артилерійських снарядів для артилерійських систем, отримані від західних партнерів, є критично важливими для України. Як повідомляє українське видання Defense Express, армії обох країн, України та Ізраїля, мають однакову кількість артилерійських систем калібру 155 мм. Однак природа війни в обох випадках різна. В Україні йде класична війна з великою лінією фронту та напруженими боями з використанням важкого озброєння, особливо артилерії. На Україну нападає одна з найчисленніших армій світу, і, незважаючи на великі втрати, росія все ще здатна вести інтенсивну війну. Тому для українських воїнів, які воюють на фронті, артилерійська підтримка має величезне значення, оскільки дає змогу вести оборону та контрнаступ.

Ізраїль проводить операції проти численної «армії терористів», котра, як показала їхня атака, є добре організованою. Однак це не армія, що має танки, літаки та артилерію (вони використовують ракетні установки для ударів). Протягом двох тижнів Ізраїль атакував об'єкти ХАМАС, переважно використовуючи авіацію. Але ми чекаємо початку сухопутної операції, і тоді артилерія може зіграти більшу роль. Ще більша потреба в артилерії виникла б у разі негативного сценарію – розширення війни, наприклад, через серйозний напад на Ізраїль військ Хезболли з території Лівану (поки що все обмежено точковими ударами).

Втім, сьогодні проблема надалі залишається. 155-мм артилерійські снаряди стали дефіцитним товаром. За-

хідні партнери очистили свої склади, і потрібен час, щоб істотно збільшити виробництво нової зброї.

Американська армія зберігала в Ізраїлі приблизно 300 тисяч артилерійських снарядів калібру 155 мм, які вивезли звідти минулої зими. Саме з цих запасів мали здійснюватися поставки в Україну. Проте ізраїльська армія мала на них права в разі війни, і тепер Єрусалим попросив їх повернути. Щоправда, за даними видання «Ахios», йдеться не про всі снаряди, а про кілька десятків тисяч. Тим не менше, розподіл таких боєприпасів між Ізраїлем та Україною є фактом. Це підвищує попит і, ймовірно, призведе до їхнього здорожчання.

Словаччина Фіцо

у напрямку до Угорщини Орбана

Не лише війни та різного роду конфлікти можуть негативно вплинути на долю війни в Україні. Для подальшої підтримки українців у війні проти російського агресора велике значення має політична ситуація в окремих країнах-партнерах України.

«Люди в Словаччині мають більші проблеми, ніж Україна», – висловився Роберт Фіцо після перемоги своєї партії Курс – Соціальна демократія на парламентських виборах у Словаччині 30 вересня.

Партія колишнього прем'єр-міністра Фіцо отримала 23,29% голосів, що дозволило їй отримати право на формування коаліції.

Фіцо не приховував свого негативного ставлення до військової допомоги Україні. Та й сама виборча кампанія партії відзначалася антиукраїнськими заявами. Спостерігачі висловили занепокоєння щодо проросійськості колишнього прем'єр-міністра і того, що це може стати проблемою для подальшої підтримки України.

Після початку російської агресії проти України Словаччина належала до основних країн, які підтримали Київ у боротьбі з росією. Серед прикладів – передача 13 бойових літаків MiG-29.

Президентка Зузана Чапутова, яка підтримувала Київ, призупинила надання військової допомоги Україні після перемоги партії Фіцо, стверджуючи, що це відповідальність партій, які створюють нову коаліцію та уряд.

Але йдеться не лише про пряму військову допомогу Україні, адже без неї Україна, очевидно, може обійтися. Гірше, що до Угорщини Орбана в ЄС і НАТО може приєднатися Словаччина Фіцо, яка також оголосила про блокування транзиту західної зброї в Україну через територію Словаччини. Крім того, він хоче зняти санкції з росії і, ймовірно, блокуватиме членство України в НАТО. Це, звичайно, грає на руку росії, яка припускає, що тривала війна з Україною зрештою призведе до відколювання окремих держав і послаблення західної допомоги.

Польська допомога залишається без змін

Через два тижні після виборів у Словаччині поляки обрали новий парламент. За цими виборами в Україні також уважно спостерігали. Не секрет, що Україна стала одним з елементів виборчої кампанії правлячої партії «Право і справедливість».

Після російського нападу Польща та поляки надали сусідові безпрецедентну допомогу. Польща прийняла величезну кількість українців, які тікали від війни, і вод-

ночас однією з перших надала важке озброєння, таке необхідне у перші місяці оборони. Українці досі дуже вдячні за цю допомогу. Експерти говорили про історичний поворот у взаємовідносинах, що, здається, підтверджується словами політиків обох країн на чолі з президентами Польщі та України. Ще на початку квітня, під час візиту Володимира Зеленського до Польщі, здавалося, що союз і дружба міцні. Але на задньому плані вже точилася суперечка щодо імпорту українського зерна до Польщі.

Незважаючи на те, що тоді Зеленський був упевнений у досягненні домовленостей, наприкінці квітня Польща запровадила заборону на імпорт українського зерна. І все вказує на те, що це здивувало українську владу.

Правляча ПiС вирішила використати «зернове» питання у передвиборчій кампанії, поставивши під загрозу добрі відносини у ситуації, коли росія вийшла із «зернової угоди» і почала руйнувати українську портову інфраструктуру. Далі стало тільки гірше, і суперечка вийшла далеко за рамки «зерна» й фактично переросла в конфлікт. Політики ПiС не шкодували всіляких звинувачень та емоційних заяв на адресу Києва, а українські політики також не залишалися в боргу. Це призвело до заморожування відносин на вищому рівні.

Тому за польськими виборами в Україні спостерігали з надією, припускаючи, що, незалежно від результату, їхнє завершення принесе також зниження градусу у взаємовідносинах.

Українська редакція «Радіо Свобода» зазначила, що якщо двома тижнями раніше, під час парламентських виборів у Словаччині, «ескалація страху і втоми від України дала результат, то польське голосування дало протилежний результат». На думку видання, позиція ПiС могла допомогти партії отримати частину голосів «Конфедерації», «найбільш антиукраїнської партії на виборах», але не гарантувала успіху.

Український тижневик «New Voice» нагадав, що потенційний новий прем'єр-міністр Польщі Дональд Туск вважає підтримку України «екзистенційним» питанням для Польщі.

Видання «Главком», яке роками коментує польсько-українські відносини, зазначає, що після виборів можна розраховувати на те, що у «зерновій епопеї» буде знайдено компроміс, який задовольнить обидві сторони. Також українські ЗМІ відзначають очікуване потепління у відносинах між Варшавою та Брюсселем, що має позитивно вплинути на відносини між Варшавою та Києвом.

«Вони, ймовірно, стануть більш системними та передбачуваними, менш залежними від чинника особистих стосунків між представниками влади цих країн. А змін у ставленні Польщі до України або до війни, яку росія розв'язала на території свого сусіда, у разі зміни влади у Варшаві очікувати не варто», – написано у статті «BBC News Ukraina».

Європейська преса, яка наголошує, що це буде важливо з точки зору України, також звертає увагу на покращення відносин між Варшавою та Брюсселем.

«Хоча, можливо, декому не вистачатиме заяв Варшави про те, що „Захід зраджує Україну“, які регулярно лунали за часів ПiС», – зазначено у матеріалі «Європейської правди».

У статті вказується, що в нинішній ситуації Києву слід підтримувати хороші стосунки з ПiС, адже «Україні є за

що подякувати цій партії та її лідерам». Перебування ПiС в опозиції може призвести до серйозних змін у партії і посилити євроскептиків та україноскептиків. Тому Україна не повинна «збільшувати шанси на такий сценарій» своїми голосами.

На горизонті вибори у США

Але найважливіші вибори з точки зору подальшої військової допомоги Україні відбудуться наступного року у США. Американці обиратимуть нового президента. Колишній президент Дональд Трамп, який є противником військової допомоги Україні, заявив про участь у виборах. Проте не тільки він, але й інші потенційні кандидати від Республіканської партії хотіли би її обмежити.

Більше того, вже зараз зрозуміло, що хоча й досі ведуться розмови про двопартійну підтримку України, з боку республіканців лунають голоси, що США необхідно більше зосередитися на внутрішніх проблемах і перекласти більше уваги з України на Китай.

Постійне внутрішньополітичне протистояння та проблемами з формуванням бюджету також становлять загрозу для подальшої допомоги Україні. Адміністрація Джо Байдена усвідомлює це.

19 жовтня американський президент виступив зі спеціальною промовою до нації, пояснивши, чому для американців важливо підтримувати як Ізраїль, так і Україну.

«ХАМАС і путін – це різні типи загроз світові, але їх об'єднує одне. І одні, і інші хочуть знищити сусідню демократію, зрівняти її з землею. Саме для цього путін заперечує, що Україна має або коли-небудь мала справжню державність. Він стверджує, ніби це Радянський Союз створив Україну», – сказав Байден.

Американський президент додав, що «США не дадуть росії Путіна знищити незалежність України. Я не дозволю цьому статися».

В іншому випадку, як підкреслив американський президент, американським солдатам доведеться йти воювати в Європі, оскільки російська агресія на Україні не закінчиться.

Після виступу, який подивилася рекордна кількість американців, Байден направив до Конгресу запит на понад 105 мільярдів доларів оборонної допомоги, з яких приблизно 60 мільярдів мають бути виділені Україні.

Україна отримала ATACMS

На тлі різних побоювань щодо допомоги Україні привернула увагу інформація про надходження нової потужної зброї, яка може стати черговим gamechanger'ом на полі бою. 17 жовтня Україна завдала успішних ракетних ударів по російських авіабазах у Луганську та Бердянську. В результаті були знищені російські військові вертольоти, боєприпаси та інша техніка, що там перебувала. Невдовзі було підтверджено, що атака була здійснена з використанням американських ракет ATACMS, на поставках яких Київ довго наполягав. Наразі, за даними американських ЗМІ, Україна отримала близько 20 ракет цього типу, у тому числі старішу модифікацію з дальністю 160 км. Але Київ сподівається, що після успішного першого використання США нададуть їх більше, а з часом і ракети з радіусом дії 300 км. ●

Анна ВІННИЦЬКА

Фото – Томаш Маєвський

Товариство «Майстерня» – кошалінський лідер серед NGO

Це велике визнання для організації та її волонтерів. Урочистості з нагоди відзначення Кошалінського дня позаурядових організацій відбулись уже вдесяте, а організатором від самого початку виступає «Pracownia Pozarządowa» у Кошаліні – центр позаурядових організацій. Товариство «Майстерня» було обране кошалінським лідером серед NGO «за багатогранну допомогу біженцям після початку війни».

– Для нас це важливе свято, на яке чекаємо цілий рік. Оскільки саме тоді дякуємо місцевим організаціям та товариствам за їхню діяльність, говоримо, скільки добра вони роблять для місцевої громади, та оголошуємо результати конкурсу на кошалінського лідера серед NGO. Цього року цю нагороду отримало товариство «Майстерня», яке, коли минулого року в Україні вибухнула війна, немовби перевершило саме себе. Вистачить згадати, що товариство організовувало допомогу потерпілим в Україні, пункт допомоги в Кошаліні, відпочинок у місті для дітей-біженців, проводило концерти, виставки, зняло документальний фільм за участю дітей-біженців. І саме за роботу на користь українців як в Україні, так і тут товариство «Майстерня» було визнане лідером за 2023 рік, – сказала Моніка Відоцька, голова «Pracowni Pozarządowej».

– Нагорода – це ніби підсумок минулорічної нелегкої праці товариства. Роботи важкої й фізично, і психічно, тому, думаю, вона додасть нам «вітру в крила». Однак ця нагорода – не лише для наших волонтерів, але також – для всіх мешканців Кошаліна, які підтримували

нас, зокрема фундації «Zdążyć z Miłością», товариства «Przyjaciół Dzieci» чи Карітас. Досі ми не мали можливості подякувати їм, але сьогодні можемо кожному низько поклонитися за те, що протягом цього важкого для нас часу допомагали організувати допомогу тим, хто цього потребує, як в Україні, так і в нашому місті Кошалін. Завдяки відкритим серцям волонтерів ми змогли допомагати Україні, – зазначила Дарія Антошко, голова товариства «Майстерня». Вона зізнається, що лише зараз, з перспективи часу, видно масштаб роботи членів організації.

Оскільки війна почалась несподівано, товариство «Майстерня» спершу допомагало спонтанно, а потім – цілеспрямовано.

– Ніхто з нас не очікував, що пункт допомоги, відкритий у приміщенні товариства, яке діє в греко-католицькій церкві, буде регулярно працювати до липня цього року, що протягом півтора року постачатимемо продукти для біженців, котрі опинилися в Кошаліні, і для ЗСУ. Що будемо організовувати благодійні концерти, видамо унікальний календар «365 днів боротьби за свободу», який починається днем 24 лютого, а згодом продаватимемо

малюнки дітей-біженців, які внаслідок війни в Україні мешкають у Кошаліні та його околицях. Що будемо проводити інтернет-аукціони й так допомагати українським військовим. Цього справді було багато. Водночас ми виконували роботу, для якої було створено товариство «Майстерня», наприклад, забезпечували діяльність хорів, – розповідає Дарія Антошко.

Отже, минулий рік для товариства «Майстерня» – це насамперед час розвитку. До його роботи долучилися нові

волонтери, вони також співають у хорі «Майстерня пісні», що діє при товаристві. Зараз організація робить ставку на інтеграцію, будування добрих відносин між членами товариства та волонтерами, оскільки за час війни до Кошаліна приїхало сотні українців, потенціал яких товариство хотіло б використати. Нові люди – це нові ініціативи, які розвиватимуть як саму організацію, так і її членів. З цією метою Дарія Антошко вирішила піти в «Школу лідерів» – 14-місячну програму розвитку, яку організовує варшавська фундація «Школа лідерів».

– Я зрозуміла, що як голова товариства потребую нових засобів для того, аби ще більше розвивати наше товариство. А оскільки для мене розвиток – це процес навчання, вирішила піти в «Школу лідерів». З одного боку, ми маємо знати, як використовувати наші ресурси та засоби, а з іншого – як вчитися на помилках. У «Школі лідерів» знаходжу відповіді на ці запитання. Я переконана, що все, чого там навчуся, буде тільки з користю для товариства «Майстерня» і його розвитку, – вважає Дарія Антошко. ●

Дарія Антошко

Степан Мігус

Фото автора статті

Ольштинське храмове свято й молитва за захисниць і захисників України

– Україна стоїть! Україна бореться! Україна молиться! – так розпочав свою проповідь із нагоди храмового свята в Ольштині єпископ Ольштинсько-Гданської єпархії Аркадій Трохановський, цитуючи главу Української греко-католицької церкви блаженнішого Святослава. Свято відбулося останньої вересневої суботи в ольштинському катедральному соборі Покрови Пресвятої Богородиці. Владика Аркадій наголосив, що блаженніший Святослав цими найважливішими зараз словами невтомно підтримує дух українського народу та нагадує, що українці – волелюбна нація. У його словах знаходимо заклик про підтримку, прохання не переставати молитися, бо це найкраще знаряддя, яке дає віру й допомагає вистояти у важкі хвилини, не хитатися в час великого випробування українського народу.

Глава Ольштинсько-Гданської єпархії згадав про ватиканський Синод, який проходив на початку вересня у Римі. Усім добре відомі вислови теперішнього папи римського про українсько-російську війну, ці несправедливі слова відчутно вразили і здивували українців у всьому світі, і про це теж говорив владика Аркадій:

– 10 вересня ми служили літургію в базиліці Святого Петра – щоправда не на головному престолі і також не на престолі, під яким знаходяться мощі святого Йосафата Кунцевича, щоб не викликати української маніфестації, – але на одному з бічних престолів, що належить до головних. Служба досі викликає багато емоцій у Ватикані. Разом із нами літургію провів префект Конгрегації у справах Східних Церков кардинал Леонардо Сандрі, який говорив, що завдяки українським жінкам італійці почали більше молитися. Парафіяльні священники більше часу почали присвячувати духовним справам. Побожність українських жінок не дає спокою тим,

у кого вони працюють. У вільних хвилинах вони моляться і це спонукає інших також відкрити молитовник і молитися. Сьогодні це вони пробивають молитвами мури Риму, мури західного світу, мури закам'янілих сердець. Можна радіти, що вони так моляться, але це також радість крізь сльози. Вони так ревно моляться, бо мають причини. Захід запізно зрозумів, що відбувається на українській землі. Запізно зрозумів, що не говорить своєю мовою, а повторює російський наратив. І так, на жаль, триває не один рік. Це пояснює, чому Голодомор в Україні так пізно визнали злочином проти людства. Європейський парламент, західні держави визнали це лише минулого року. Неназвані злочини, непокараніх злочинців завжди будуть приховувати. Завжди хтось буде шукати шляхів до прогнилого компромісу. Сьогодні обов'язково треба говорити про правильне розуміння слова «мир». Ми як християни будемо згадувати про божий мир, який відчуваємо в церкві, який наказує нам приборкати всі погані емоції, виявляти пошану й любов одне до одного. Інші будуть говорити про «руський мір», хоч він не має нічого спільного з божим духом, а є лише фальшивою й наскрізь шкідливою ідеологією. До того ж його, на жаль, представляють як щось миротворче. Ідеологія «руського міра» хоче показати наш світ дуже деморалізованим та використати для цього візантійську містику й традицію. Це держава без кордонів, тіло без душі, яке збирало все зло, розсіяне у світі. «руський мір» вимагає від інших покірності в ім'я нібито вищої культури, але сам використовує імперські методи, коли ідеться про фальшивий підхід до людини, до кожного народу. Нам тим часом кажуть, щоб ми пом'якшили вимоги, не протестували так голосно, щоб наша мова не була така рішуча. Але не можна мовчати. Не можна тікати у напівправду й брехню.

Про правду щодо трагедії війни єпископи Синоду УГКЦ говорили на зустрічі з папою Франциском 6 вересня.

– Нами було сказано багато дуже відважних слів. Це були слова про терпіння, про кривду, якої український народ зазнає століттями від свого лихого сусіда, – сказав у проповіді єпископ.

У службі з нагоди храмового свята разом із владикою Аркадієм взяло участь близько десяти священників з ольштинського та ельблонзького деканатів та католицькі священники. Після богослужіння відбулися чин мало-го освячення води та освячення розпису купола та ікони Нерукотворного Спаса. На завершення літургії перед присутніми виступили юні виконавці: ольштинське «Сузір'ячко» та молодь, яка втекла від війни до Ольштина. Програму підготувала й провела вчителька Мирослава Піщак.

Наступного дня, у неділю, 1 жовтня, відбулися літургійні урочистості, присвячені захисницям і захисникам України та українському козацтву. Серед них, як підкреслив у недільній проповіді ольштинський парох протоієрей о. Іван Галушка, є волонтери, зокрема Ольштинсько-Гданської єпархії. Вони не шкодують свого часу чи майна, щоб допомагати українським воїнам, а також воєнним біженцям, здебільшого жінкам із дітьми. ●

Творча команда стрічки, що відкрила фестиваль, «Смак свободи»: Томаш Собчак, Тетяна Малкова, Олена Моренцова-Шулик, Ірма Вітовська

Тетяна Данюченко

Фото організаторів

Ukraina! 8. Festiwal Filmowy: велике свято українського кіно

Кінофестиваль Ukraina! Festiwal Filmowy у Польщі тішить глядачів вже увосьме. Якщо він починався колись як подія на вікенд, то зараз займає майже тиждень.

Цьогоріч програма включала в себе понад 60 фільмів: художніх, документальних, короткометражних та анімаційних. І якщо минулого року було багато фільмів про війну, драматичних, типу «Відблиск», «Клондайк», «Залізні метелики», «Синдром Гамлета», «Мати апостолів» тощо, то в цьому нам привезли більше світлих, комедійних, комерційних фільмів, як кулінарна комедія «Смак свободи», комедійна копродукція України-Італії «Коза Ностра. Мама їде» чи останній хіт українського кіно голівудського масштабу – пригодницький екшн «Довбуш». Однак це не означає, що не було чогось глибшого – глядачі поринали в драматичні, ностальгуючі за 90-ми «Я і Фелікс» та «Ти мене любиш?», занурювалися у війну в «Східному фронті» та жахалися трагедії Голодомору в стрічці «Живі». Були на фестивалі і польські мотиви, як-от документальні фільми «Звідки і куди» Мацея Хамелі чи «В Україні» Пйотра Павлуса і Томаша Вольського, також

показали спільну польсько-українську продукцію – «Сад дідуся», сценарій до якого написав польський журналіст Вітольд Шабловський.

Багато українських стрічок було знято ще до повномасштабної війни, прем'єра деяких на великому екрані відбувалася саме тут, на фестивалі у Варшаві. Те, що зацікавленість українським кіно росте, було помітно по великій кількості людей, які приходили на покази. Через це організатори були вимушені змінювати програму і вставляти додаткові сеанси.

Фестивальні фільми оцінювало професійне журі, на переможців очікують грошові нагороди; окрім цього стрічки могли оцінювати й самі глядачі, голосуючи після сеансів. Цікаво, що в цьому році журі судило не тільки документальні, а також і художні фільми.

Окрім демонстрації рекордної кількості стрічок, на фестивалі було заплановано близько 20 різних заходів: фотовиставки, майстер-класи, перформативна вистава, заходи для дітей, сайлент-діско, дебати та зустрічі, зокрема, з українською акторкою Ірмою Вітовською, режисерами Антоніо Лукічем, Тонею Ноябрьовою, Сергієм Буковським, а наприкінці 25 жовтня – концерт групи «Скрябін».

Відкриття Ukraïna! 8. Festiwal Filmowy відбулося 18 жовтня у столичному кінотеатрі «Кінотека», де і проходила більшість подій фестивалю (окремі заходи були й в «Амондо» та Центрі кінокультури ім. Анджея Вайди у Варшаві).

– Кінофестиваль Ukraïna! припав на бурхливий період історії України, – сказала, відкриваючи захід, ведуча Яна Стемплєвич. – Перший випуск відбувся після Революції Гідності, пізніше була окупація Криму, почалася війна в Україні... І ми тут солідаризувалися з Олегом Сенцовом, який тоді був в'язнем рф, ми вимагали його звільнення, зрештою, як і всіх політичних в'язнів росії, – й у 2021 році Олег Сенцов вже приїхав до Варшави, щоб презентувати свій новий фільм «Носоріг». А після 24 лютого 2022 року, коли почалося повномасштабне вторгнення росії в Україну, Олег Сенцов пішов на фронт і зараз фізично захищає Україну від російського загарбника, як і багато українських режисерів, монтажерів, акторів, сценаристів. І весь цей бурхливий період в історії України ми бачимо на фільмах, які показує кінофестиваль Ukraïna!.

– Я дуже рада, що бачу тут так багато людей, – привітала глядачів директорка фестивалю Беата Беронська-Лях. – Ми зараз маємо важкий час, триває війна в Україні, і ми про це не забуваємо, але сьогодні відбувається велике свято українського кіно. Ми з 2016 року робимо цей фестиваль, дбаючи про те, аби поляки пізнавали українське кіно. Ми хотіли показати кіно наших сусідів, наших друзів. І нас, українців у Польщі, тут щоразу більше, це видно сьогодні по цьому заповненому залу. Про це говорить і те, що група наших друзів, організацій, тих, хто підтримує фестиваль, щороку збільшується. Приходьте, відвідайте нас, розмовляймо, дискутуймо. Це час, коли ми можемо дивитися разом фільми і говорити про нашу спільну історію, яка нас об'єднує більше, ніж ділить.

Радник Посольства України в Польщі Віталій Білий дякував організаторам фестивалю за те, що той вже котрий рік залишається з Україною в цей бурхливий час.

Ведучі Анджей Солтисік та Яна Стемплєвич

Організаторки фестивалю Беата Беронська-Лях та Мартина Лях

– Це особливо важливо зараз, коли йде велика битва українського народу, – сказав він. – Зараз важливо, аби повсюди звучав голос українського кіно. Наше кіно – це велика річ, бо через нього суспільство може краще зрозуміти, що зараз переживає Україна та її народ, краще зрозуміти та пізнати ті цінності, за які українці борються з російським агресором, краще зрозуміти ту загрозу, що несе росія усьому цивілізованому світу. І бажаю, аби у наступній, 9-й едиції кінофестивалю домінували фільми, що оповідали би про перемогу України, нашу спільну перемогу, перемогу добра над злом.

Першим фільмом, котрий відкрив фестиваль, стала стрічка «Смак свободи», яку було присвячено Ользі Франко (дружина Петра Франка, що був сином Івана Франка), відомій дослідниці старовинної української кухні та авторці легендарної книги 1929 року «Перша українська загальнопрактична кухня». Ця стрічка, знята ще у 2021 році, стала прем'єрою, в Україні вона ще не демонструвалася в прокаті.

Представляти фільм приїхали актори, що зіграли в стрічці: Ірма Вітовська, Ірина Кудашова, Тетяна Малкова та Томаш Собчак.

– Ми хотіли показати українську кухню з такої сторони, аби всі побачили – скільки речами ми можемо пишатися, – підкреслила креативна продюсерка стрічки Олена Моренцова-Шулик.

– Ця стрічка для мене як терапія, вона тепла і добра, – поділилася Ірма Вітовська. – Коли я подивилася її зараз, то «розтеплілася», бо ми в Україні стали як затяті воїни, ми живемо: або ти в ЗСУ, або ти для ЗСУ. В цій стрічці ви побачите ту країну, яка ще не увійшла у війну, але ми до неї ще повернемося.

UKRAÏNA! Festiwal Filmowy – це єдиний фестиваль українського кіно у Польщі. Після тижня у Варшаві він з жовтня по грудень пройде в багатьох інших містах Польщі, таких як Вроцлав, Краків, Познань, Ополе, Гданськ тощо. Не треба також забувати, що з 27 жовтня по 12 листопада він буде доступний онлайн, на платформі vod.warszawa.pl. Більше інформації на сайті: ukrainaff.com. ●

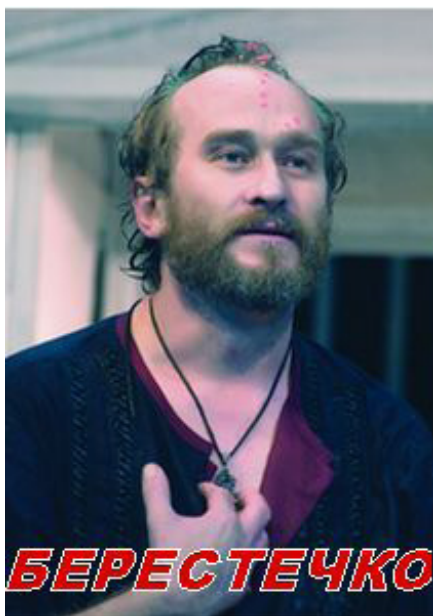
Степан МІГУС

Фото з архіву героя статті

XIV Загальнопольські дні українського театру в Ольштині

«Театр має бути, як пастух, показувати глядачеві, куди йти»

Розмова з лауреатом Національної премії України ім. Тараса Шевченка Володимиром Петрівим, директором, художнім керівником, режисером й актором Рівненського академічного музично-драматичного театру.

Володимир Петрів у виставі «Берестечко»

– Як працює ваш театр в умовах війни? Хоча ви далеко від фронту, але поряд маєте білоруського сусіда, який підтримує злочини путіна. Та й у війні беруть участь і гинуть мешканці Рівненщини. Це може знеохочувати.

– Театр працює повноцінно. Звичайно, ми не можемо бути спокійними, ми завжди в напрузі. Театр зупиняє покази вистав, коли звучить сирена. Мусимо просити глядачів зійти в сховище або вийти на вулицю – щоб не залишатися в приміщенні. На початку повномасштабної війни ми припинили роботу на два місяці. Тоді театр лише допомагав фронту та організовував допомогу на місцях. Потім потроху почали відновлювати творчу діяльність, бо люди просили дати їм можливість приходити до театру. Їм потрібно було відволіктися від війни й жахів, які вона принесла.

На основі високої літератури та творів авторів-патріотів ми почали створювати виставу про те, що відбувається зараз в Україні. Ми її, зрештою, привеземо до вас (ідеється про ольштинські Загальнопольські дні українського театру 4-5 листопада – прим. авт.).

Спочатку я думав, що люди взагалі перестануть ходити до театру, а в розпал війни на театр не буде фінансування – він буде непотрібним, поки війна не закінчиться. Тому ми виплатили акторам усе, що їм належало, разом із відпускними, і відправили у відпустку, чого ніколи не було раніше. Та актори вирішили під час цієї відпустки зайнятися волонтерством. Насамперед ми домовились, що кошти, які в нас на той час були, одразу передамо на фронт. Треба ж було купувати зброю, амуніцію. На щастя, у квітні театр почав відновлюватися. Спершу грали вистави на малій сцені, потім спробували на великій, бо зрозуміли, що люди хочуть приходити до театру.

– Як війна впливає на нові постановки? Кожної ж хвилини когось з акторів чи інших працівників театру можуть покликати на фронт.

– Це має великий вплив, особливо зараз. Троє працівників потрапило до лав Збройних сил України: актор, декоратор і завідувач постановочної частини, який керує всіма технічними цехами. Вони й зараз у ЗСУ і, дякувати Богу, всі живі та здорові. Маємо ще одного демобілізованого артиста балету, котрий потрапив на фронт в інший час і був тяжко поранений в області серця й шиї, а ще має поранену руку. Чергових новобранців, акторів і не тільки їх, можуть призвати до Збройних сил кожної хвилини, а замінити актора не так просто, бо це потребує таланту, знань. Це потребує, як я кажу, божого помазання й часу. Як бачите, ризики є, але зупинятися та говорити, що в таких умовах нічого не будемо робити й треба припинити діяльність, ми не можемо. Тому шукаємо компромісів і розв'язань, бо ж людям це треба.

– Як війна впливає на вибір репертуару? Війна триває й ставити щось розважальне наче не на часі...

– Як не дивно, люди іноді хочуть відійти від навантаження, проблем, які несе війна. Після воєнних негараздів, а часто й трагедій їм хочеться хвилин радості чи, може, забуття. Нас просять, аби ми ставили в репертуар вистави-комедії. Я теж дивувався й запитував себе: «Хто ж піде дивитися комедію, коли навколо війна?» Моє особисте враження: я не зовсім задоволений атмосферою, яка існує в суспільстві зараз, бо, спостерігаючи за частиною людей, іноді складається враження, що ми далеко від війни. Але ж і в нас, за кількості кілометрів від фронту, лунають вибухи, прилітають іскандери, дрони... Є якесь відчуття, що люди забувають про війну, стомилися від неї. Я бачу дуже багато речей, які мене хвилюють. Не хочу засмучувати тих, хто буде це читати, але іноді мене дратує, що люди забувають – там, на фронті кожного дня гинуть хлопці й дівчата.

– Як про це можна забути, коли в самому центрі Рівного – сотні блакитно-жовтих прапорів, котрими вшановано чергових героїв, які віддали своє життя за Україну, і велика кількість їхніх могил на цвинтарях?

– Наведу не дуже приємний приклад про українців у Рівному. Я був глибоко засмучений тим, що, коли ховали молодого хлопця, на електронному табло, яке висить у центрі міста, транслюють рекламу. Звернувся до міського голови, з депутатської трибуни до депутатів із проханням підтримати моє звернення, аби під час поховання, у час прощання, що триває від пів години до

години, трансляцію припиняли. Отримав відповідь, що вони не в силі щось зробити, бо це комерція, люди заробляють на тому гроші. Я скипів від гніву. Уявіть собі – ховають хлопця, а на табло рекламують якесь золото або жіночу білизну. Зараз нам вдалося це виправити. Ми поговорили з підприємцями, і вони зрозуміли, що це неправильно і що за ті пів години вони нічого не втратять. На щастя, далеко не всі такими є. Я переконаний, що й в інших народів таке трапляється, і ми не єдині погані. Але така поведінка – це брак загальної культури. Культура – це теж фронт, і ми за неї боремося. Однак, з одного боку, це справді фронт, а з іншого – я не розумію, який це фронт зараз? Це не може бути фронтом, бо фронт – один, там, на передовій. Він справжній. Якось, зовсім недавно, читав пост, де боєць пише: «Приходьте сюди, а я вам дам автомат. І ви відчуєте, що це таке запах крові, запах тіла, що розкладається, яке не можна прибрати з поля бою, воно гниє». Це страшно.

– Чи їздите з виставами або концертами у прифронтову зону, щоб підтримати бійців, дати їм надію?

– Останнім часом ми не були на самому фронті. А от спершу їздили туди з виставою й жили в окопах, ховалися від пострілів. Зараз їздить багато хто з нашого міста. У нашому театрі є такий вокальний гурт «Веремія», який майже постійно в прифронтовій зоні, а як знаходять час, то їдуть, наприклад, у Німеччину, щоб заробити гроші для фронту. Ми їздили до Польщі і також збирали кошти для ЗСУ. Виїхати театром на передову з виставою – зараз це нереально. Але невеликими групами з поезією, з піснями їздимо. Тепер особливо потрібно їздити до поранених, які перебувають у лікарнях, також і в нас, у Рівному, у військовій лікарні в Клевани, де хлопці – без рук, без ніг. Я боявся їхати до них. Думав, що скажуть: «Чого ви сюди приїхали? Я тут без рук, без ніг, а ви прийшли мені співати». Але виявляється, що їм це треба. Вони хочуть спілкування. Вони психологічно травмовані, й це дуже складно. Я вже відчуваю цю проблему. Війна скінчиться нашою перемогою, не маю сумніву. Але повернення цих хлопців до нормального життя незалежно від того, яких травм вони зазнали, потребує здорової голови. І з ними треба постійно спілкуватися.

ВІРУЮ

Поетична вистава про Духовність під час війни. Вірші, обпалені війною, глибоко торкаються струн людської душі, викликають сльози і гнів, біль і дарують розраду. Тривалість: 1 год. 10 хв.

У виставі звучать поетичні твори Василя Симоненка, Ліни Костенко, Бориса Олійника, Василя Стуса, Уласа Самчука, Ілони Скали, Андрія Пермякова, Анастасії Федик, Мирослава Вересюка, Любові Буряк, Петра Осадчука, Аліни Войтенко, Ганни Кревської, Ірини Рубець, Тетяни Власової, Світлани Дубницької, Галини Британ.

ЧАРІВНІ ПИРІЖКИ ЧЕРВОНОЇ ШАПОЧКИ

С. Лозовський

Весела музична казка

Ця незвична історія трапилася одного разу в лісі... Маленька Червона Шапочка, дізналась про те, що її бабуса захворіла. Вона спекла чарівні пиріжки, щоб допомогти старенькій одужати. Так-так, саме чарівні!

– Як зараз, у воєнний час, виглядає театральне мистецтво в Україні?

– Зрозуміло, що з війною воно загальмувало і не має такого потужного розвитку, який могло би мати. Але в Україні театр був, є і буде. Мені іноді не подобається його розвиток у плані втрати змісту. Останнім часом я бачу, як форма замінює зміст, і це мене турбує. У деяких виставах так багато всього, що часто не відомо, про що йдеться, людина не розуміє ні змісту, ні тексту. Я намагаюсь робити духовний театр, який змушує думати. Люблю, коли на сцені двоє акторів без декорацій можуть спонукати задуматись чи заплакати, або засміятися, але обов'язково подумати над проблемою, яку вони порушують.

– Хто винен у тому, що форма заступає зміст? Вподобання публіки? Люди театру – художні керівники, режисери, актори?

– Певною мірою це може бути публіка, але ж не вона керує театром. Якщо в театрі йти за публікою, то ми скотимося не знати куди. Я розумію, що хтось хоче, аби зі сцени показували еротичу чи ще щось. Можливо, заради певного змісту так можна. Але не слід робити це для того, щоб театр ішов за глядачем. Театр має бути, як пастух, показувати глядачеві, куди йти. У жодному разі театр не повинен виховувати та казати, як ти маєш робити, бо й він теж може помилятися. Театр має зазначати проблему, яку не побачив глядач, не звернув уваги. Ми маємо ставити знаки питання – не крапки чи знаки оклику, а запитання. Глядач має вийти із залу та задуматися.

– 4 і 5 листопада в межах XIV Загальнопольських днів українського театру українська громада й не лише вона матиме приємність зустрітися з вашим театром у приміщенні Театру ім. С. Ярача в Ольштині. З якими виставами приїдете?

– Хочу, щоб ті, хто прийде до театру, подивилися насамперед виставу «Вірую». Ми її так назвали, бо віримо в перемогу і будемо робити все від нас залежне, щоб це була перемога не тільки України, але всього демократичного і свободолюбного світу. Запрошую всіх, хто прагне нашого покінання нелюдів, які загрожують Європі й світу. Прийдіть і розділіть з нами цей біль. Дітям і юнацтву пропонуємо музичну казку «Чарівні пиріжки Червоної Шапочки» на великій сцені. На камерній сцені представимо «П'ять пісень Полісся». ●

Дівчинка спекла їх вперше і сама, а коли щось хороше робиш сам і вперше – воно обов'язково буде чарівним! Про те, що ж сталося з Червоною Шапочкою у лісі і чим закінчилася ця незвичайна історія – дізнайтеся, завітавши на виставу до нашого театру.

П'ЯТЬ ПІСЕНЬ ПОЛІССЯ

Л. Тимошенко

Містичне одкровення

Тривалість: 1 год. 30 хв.

П'ять коротких історій, що трапились на українському Поліссі за останні 100 років:

Жадібна баба, яка зруйнувала життя цілої родини і ні про що не шкодує.

Вбивство на випускному, яке не можуть розкрити.

Трагедія через ревності і чужі діти.

Хто і навіщо викрав Оксанку?

Що ховає Головиха під касовим апаратом?

Валерій ПОМАЗ,
завідувач сектору Музею історії міста
Хмельницького – Музею Проскурівського підпілля

Шевченкіана Василя Тарновського- молодшого

До 185-річчя

Продовження з «НС» 42

21 жовтня 1897 р. тяжко хворий Тарновський складає заповіт: «... колекцію мою заповідаю у власність Чернігівському земству, без права відчуження і переміщення з міста Чернігова, з тим, щоб музей називався моїм ім'ям». Так постають три умови Тарновського. Начебто й прості, але нема жодного дня, коли вони всі разом виконуються.

Спливає рік, а питання про приміщення для музею не розв'язане. Земське зібрання зобов'язує управу з'ясувати ціну, за яку можна було б придбати кам'яницю. Ці перемовини тягнуться ще рік. На початку 1899 р. пропозиції управи слухає уже новий склад гласних, обраний на три роки. Дехто налаштований категорично проти музею. Поширюється думка, що земство взагалі не має права витратити на це кошти, і тому від колекції треба відмовитися.

На щастя, голова губернського земського зібрання князь Микола Долгоруков прихильний до музею, він і переконує більшість гласних у необхідності прийняти дарунков Василія Тарновського. Цьому сприяє також прибуття на збори самого Тарновського, хоча він і не гласний земства. Василь Васильович повідомляє, що не наполягає на розміщенні музею в кам'яниці на Валу, а згоден і на інше приміщення. На захист музею виголошує дві палкі промови Ілля Шраг (1847–1919), відомий громадський діяч.

Більшістю голосів дарунок Тарновського прийнято: на придбання нового будинку для колекції надається 20 тис. руб. Проте в «окремій думці» 26 гласних, долучених до рішення зборів, зазначається, що земство не має ані юридичного, ані морального права заводити музеї, не потрібні простому люду. Саме про них і пише Борис Грінченко: «Байдуже було сим добродіям про народ. Байдуже було їм і про заказ, за який вони розпинались, хоч ніхто їх про те не прохав. Несвідомі національної самоповаги, змоскалені, хотіли вони показати себе більшими Москалями, ніж самі Москалі, і протестували Вкраїнці проти українського музею в той час, як Великорус князь М. Долгоруков обставав за музей». Не справджуються сподівання ворогів музею на скасування рішення зборів губернатором та міністром внутрішніх справ.

Смерть Василя Васильовича Тарновського, що стається 13 червня 1899 р., змушує чернігівське земство прискорити розв'язання питання про приміщення для музею. 11 грудня 1899 р. на губернському земському зібранні слухають доповідь управи про музей Василя Тарновського. Замість того, щоб наполягати на вико-

нанні попередньої постанови про будівництво нового приміщення вартістю 20 тис. руб., пропонується пристосувати під музей ремісничу майстерню сирітського будинку на Смоленській вулиці, хоча й порівняно далеко від центру міста. Згідно з підрахунками, ремонт коштує 9 тис. руб. – найвагоміший аргумент.

Цього ж 1899 року Борис Грінченко змушений залишити роботу в земстві. Саме в цей час він перевозить із Києва до Чернігова частину музею Василя Тарновського. Земська управа пропонує Марії Загірній, дружині Бориса Грінченка, посаду завідувачки музею, але губернатор не затверджує цього рішення. Декілька причин: чоловік Марії Загірньої – український письменник, їхня «найми́чка їсть і п'є з ними за одним столом».

На початку 1900 р. управа розпочинає переобладнання ремісничих майстерень під музей, але ні у кошторис, ні у визначений термін не вкладається. Постає клопотання перед київським музеєм про зберігання у них колекцій до 1 червня 1901 р. Будівельні роботи завершено 1901 р., витрати: 15 тис. 160 руб. 37 коп.

У жовтні 1901 р., після закінчення ремонту, всю колекцію Василя Тарновського зосереджено в новому приміщенні. Площа експозиції складається з двох залів і частково вестибюля. Триває комплектування фондів, видано каталог, розроблено правила для відвідувачів музею, яких приймають від 1902 р. Офіційне відкриття розтяглося на кілька років, лише 1906 р. музею надано ім'я В. В. Тарновського та затверджено попечителем його сина. Минає 7 років після смерті мецената – виконано дві умови заповіту. Урочистостям, призначеним на початок вересня того ж року, перешкоджають революційні події 1905–1907 рр. Проте музей є досить знаним далеко за межами Чернігова.

Кошторис на утримання музею до 1905 р. становить 1 тис. руб. на рік, а потім довгий час (до 1917 р.) утримується на рівні 2200–2400 руб. На придбання експонатів, в середньому, надається близько 500 руб. У штаті – завідувач (директор) та швейцар (сторож), тому нема й мови про науковий опис колекції, активне збирання пам'яток. Розклад роботи музею: з 11 до 15 год. щоденно, крім понеділка та святкових днів. Додатково, двічі на тиждень, з 18 до 22 год. працює кабінет для наукових занять. Вхід до музею вільний. У середньому за рік музейну експозицію відвідує близько 4 тис. чоловік.

Директором музею у 1911–1912 рр. був Вадим Модзалевський (1882–1920) – історик, археограф, архівіст, генеалог. З невтомною енергією він поєднує: ремонт музейних приміщень і поповнення колекцій; редагування видань архівної комісії й заснування бюро для обстеження місцевих архівів.

Ще 1905 р. виникає думка про концентрацію Чернігівських музеїв, яка 1908 р. активно обговорюється на XIV Археологічному з'їзді, у 1910 р. розроблено Проект статуту об'єднаного музею. Тоді ж Чернігівське земство вирішує, що об'єднання музеїв суперечить посмертній волі Тарновського. Проте 1917 р. Вадим Модзалевський повертається до проблеми: проект підтримано земством і Центральним комітетом охорони пам'яток. У 1918 р. Об'єднаний музей мав отримати будинок Дворянського та Селянського Земського Банку – пам'ятку архітектури, споруджену 1843 р. Тепер там Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Короленка.

На жаль, у радянському часі започатковано передачі експонатів з одного музею в інший, внаслідок чого втрачаються дані про джерела надходження або й самі експонати. Так, станом на 1923 р. з Музею українських старожитностей ім. В. В. Тарновського (перейменовано в Перший Радянський музей у травні 1919 р.) передано до інших музеїв 1200 експонатів (це приблизно восьма частина усіх фондів, які на той час складають 9375 експонатів). Це триває й надалі, проте обмін відбувається вже між музеями міста.

У 1924 р. при Першому Київському Державному музеї вирішено створити Шевченківський відділ, відповідно, з Катеринослава та Чернігова необхідно передати всі експонати, що стосуються життя і творчості Т. Г. Шевченка. Чернігівські керівники висловлюються проти: «...наясний випадок частинної передачі колекції одного музею в другий являється небезпечним прецедентом своєобразного „разбазаривання музеїв“», і... як це не дивно нам тепер, Шевченківське зібрання музею В. В. Тарновського залишається в Чернігові.

Перший Радянський музей є одним з 9 музеїв республіки, переведених на державне утримання, тобто має загальнодержавне значення. Як і раніше, він займає окреме приміщення і фактично працює самостійно до повного об'єднання всіх чернігівських музеїв у 1925 р. під одним дахом. Так завершується 25-річна історія Музею українських старожитностей ім. В. В. Тарновського.

1930-ті рр. постають для музею роками втрат не лише наукових кадрів та рівня науково-дослідної роботи, але й експонатів. 20 жовтня 1933 р. на підставі розпорядження Народного Комісаріату освіти до Інституту Т. Г. Шевченка у Харкові передається унікальна Шевченківська колекція музею, навіть експонати, які свого часу збирає й заповідає Чернігову В. В. Тарновський без права передачі.

Вкрай сумна доля у пам'ятника-хреста на могилі Кобзаря, до встановлення якого найбільше зусиль докладав саме Василь Тарновський (молодший): давав кошти на хрест, замовляв проєкт та виготовлення, власноруч створював барельєф поета. Справді, білий хрест, що сяє на цілу Україну упродовж майже 40 років, у 1923-му, часі ствердження радянської влади, скинуто та скочено до Меланчиного потоку, його уламки тривалий час лежать біля Чернечої гори...

Про те, що стається далі, читаємо в Олексі Кобця: «Замість чудового пам'ятника – того високого білого хреста, большевики поставили на могилі ... бюст-погруддя поета в шапці, якого за три кроки від могили вже не було видно». Письменник продовжує думку: цей «білий високий-високий хрест був символом тієї безмежної любові, якою все життя пломеніло страдницьке серце нашого Пророка, символом хресних страждань, яких зазнав він за нас, і за вас, і за весь український народ – на Україні й поза Україною сущий».

У 1920–1930-х рр., часі «класової боротьби», ложу дьогтю додає своїми спогадами видатний історик козацької доби Дмитро Яворницький (1855–1940): «Постачальники старовини у Василя Васильовича були постійні й випадкові, звичайно, – євреї. Деякі з них були такі, що вже добре набили в тому руку, а деякі нічого в тім не розуміли і постачали панові те, що тільки їм потрапляло до рук. Сам Василь Васильович погано розбирався в старовині і часто купував такий мотлох, що, як кажуть,

Будинок Тарновського, Чернігів (2011). Фото з Вікіпедії

Будинок Тарновського після російського бомбардування
Фото автора статті

купи його та хоч трохи подерж, а хоч одразу викинь. Він мало знав, де саме вироблялась та чи інша річ, наскільки висока техніка виробництва речі, чи вона є унікальна, чи вона розповсюджена, чи справді вона належала тій історичній особі, яку називали постачальники».

Проте всі оці розлогі «мудрування» перекреслюють два рядки Федора Уманця (1841–1917), українського історика та письменника про Шевченкіану Тарновського: «...це зібрання досягає такої повноти і багатства, що не має і вже не матиме рівного собі зібрання, присвяченого тій же особі». Важливо: саме на Шевченківській колекції Василя Васильовича «побудовано» Державний музей Тараса Шевченка в Києві. А щодо фаховості: німецький підприємець Генріх Шліман (1822–1890) був початківцем-самоуком в археології, а відкрив людству оспівану Гомером Трою. Не забуваймо також, що такі поважні експерти, як Олександр Лазаревський, Микола Костомаров, Пантелеймон Куліш, власне, сам Дмитро Яворницький постійно консультували Василя Тарновського. ●

Марко ПОСТІВ-ЯРУГА

Серболужычане

Нігда не подумал бым, же при колобжеском маяку (літарні морскій) зйду ся з Серболужычанином. Адже приповідки нич а нич не циганят, бо справді так єст, же: *Гора з гором зыйти ся не годна, але человек з человеком юж так*. Дос долго сме радили, як то словянин зо словянином. Знакомство завязали сме в державній мові, знімаючы на фотографію сьціну маяка, на котрій ищы не так давно вісіл камінний рельєф з радянським серпом и молотом. В більшости сме ся хоснували польском мовом, але кед признал єм ся, же не єм Поляком, каждый по-свому почал радити и, о диво, муры медже нами не выросли. Маяковы были перед нами, за плечами мали сме опорный мур пагорба, старой оборонной фортеці, на руїнах котрой в понімецьким Кольбергу одбудувано маяк висаджений гітлерівцями (цікаве ци Оскар Кольберг має даякій звязок з Кольбергом?). Кед сме си довше так о хоч чым радили, бесіда Серболужычанина часом ріжнила ся од нашої. Все знал єм о чім радит, бо бесіда його подібна была або до словацкой (а ей од давна розумію так як материнну и єдну ци другу державну), або дакой іншой словяньской. Кед лем было дашто труднішше, ратували сме ся вшелеяко. Праві вшытко-м імал и за то, же себе-сідник радил помаціцькы.

Маяк в Колобжегу – фото автора статті

Міленійний пам'ятник зо св. Кирилом и Методєм на перехрестю допіг помедже: Dreikretscham-Loga-Strohschütz-Schmochtitz при Будишіні (Bautzen) - фото з Вікіпедії

Ци то не чудне, же з Серболужычанином зишол єм ся якраз при маяку морякам вказуючым дорогу до безпечного порту, в ночы сущым ищы на бурхливим и неспокойным мори. Сесы західны словяне од давна мня цікавили. Хотіл єм їх краще познати, бо добрі єст знати люди, котры тівко століт протистоят германізації и то під носом берлінской влады. Мож повісти, же в німецькій нації занурены сут аж по уха. Німці хочут розпустити їх в собі юж до цна, а они фурт сут собом.

Мают барз цікаве старинне мено, мы зовеме їх Серболужычанами, а їхній край Лужыцями. Оба члены мена їхнього національного лица мают стародавнє коріння. Лінгвісты бесідуют, же староцерківнословянське **срб** не означало національности, а справжнього спадкоємця по кирви, адже когоси барз блиского-рідного сына або дівку. Серболужычане сут насправді нашіма братами и сестрами по кирви, ба слівце **срб** жыє. *Jiří Srb* єст ческым волейболистом, а дехто з нас має **пасерба** або **пасербицу**, адже сына ци дівку не по кирви (діти другого мужа ци другой жены). Додам, же другий член їхнього мена тіж має барз старий и цікавий родовід. Мокры луки, мочыла нашы предкы звали лугами, а Серболужычане жыли на таких власні землях. Давно в них всядиваль было дуже більше наших **лугів** ци ческих **бажін** (ческы *bažiny* мают кінцівку барже подібну до серболужыцкых **лужін**, але корін того слівця єднат ся з нашім **лугом**), лем мельорация зменшыла їх ареал. В нас сесе слівце повязане єст лем з невеликим клаптиком рідной землі, а в них з цілым краєм. Слівце **луг** жыє ищы и в польській мові, Полякы мают **лугованє** и **луг** (адже **мочыня** и **водний розтір**), а мы в єдній сьпіванці цілий час ищы идеме: **Лугом, лугом при долині**. Додам, же наше село, існуюче до высеління медже Гладышовом, Смереківцєм и Ждынєм, зване было **Лугом**, гнеска то юж лем част Смереківця.

Серболужычане самы бесідуют о собі, же они: *Сербія* або *Сербы* (а точнішше: *Горні Лужіццы Сербія* або *Дольне Лужиске Сербія*). Для Німців Серболужычане то *Сорбен*

(Sorben) або Венден (Wenden – так в урядовій мові називалися лем Долишні Серболужичане), а край єдних и других то Лаусіц (Lausitz), адже то знімчені Лужыці. Німці так їх зовуть правильні, бо Серболужичане сут нащадками старинних тых словянских племен – західних Сербів и Венедців. Голосно тепер думам: „Быти може не лем Берлін має словянскы корені, мати їх може Трест и Венеция. На землях гнешнього італійского Тресту и Венеції давно тому жыли Венеты“.

Верну до околмаяковой розмовы, чудувало мя, же собесідник тепліше споминал присутність червеноармійців. Барз ся чудувал тому, же в моїх споминах записали ся дуже чорнішшыма буквами. Оповіл єм як было в Лігніці, адже Малій Москві, же мы любити їх не маме за што. Пояснил єм, же не зненавіділи сме їх лем зато, же сме справжніма християнами. Товды признал, же нашы одправы тіж ся му барз подабают, же жену мал росиянку, же в Колобжегу был на греко-католицкій Службі Божій (на улиці Шпитальній). Вказало ся, же Серболужичане мильше споминают червеноармійців, бо їх присутність гварантувала, же в Німеччыні не вернут ся драконьскы порядкы, наведены Бісмарком ци Гітлером. Думам, же тепліше споминают червеных окупантів головні зато, же они нігда не называли себе Українцями, так як мы. Адже зато хыбаль москале в Німецкій Народній Республіці не смотріли на них волком, так як на нас в Лігніці. Зрештом, росияне не од гнеска ненавидят України и Українців, існуваня української державы єст сольом в їхньому оці, коротит історію *великой россии* и одберат москві право до гуртуваня при собі вшыткых старинных рускых земель.

Лем спомну, же перша думка о стрічы з Серболужичанамы зродила ся в гомі по купні авта, спровадженого з Німец. Відомо, німецкий порядок (*Ordnung muß sein!*), не ходит мі о того, же авто мало полну документацию, найважнішый был атлас німецкых доріг. Мал подвійны мена декотрых місцевосты. Хыбаль не мушу додавати, же серболужыцкы были зрозумільшы од державных. Некотры лем на німецку мову переведено (*Weißwasser/Běla Woda; Krauschwitz/Krušwica; Hohendubrau/Wysoka Dubrawa*), але были и чысто перекщены, так гет на державну моду (*Boxberg/O.L./Hamor; Burkau/Porchow; Taschendorf/Ledźborecy*).

Пора кінчыти было розмову, вечеряло и крилця мі опали. Кєд так сме си радили, юж на конец вказало ся, же в них єст подібні. Тіж штотраз більше молодых иде на потаву, вынародовляють ся, в них тіж штотраз меньше люди радит мовом своїх предків. Штож, нич в тім чудного, колеса німецкого національного «млина» не затримали ся, фурт мелют, помаціцкы, але мелют, раз обертають ся помальше (так само як и польскы), а іншым разом скорше. Всядиваль діют ріжны, преріжны переложыня, вшытко залежыт од того, як твердо на своїм стоїт тот ци іншый Серболужичанин (а в нас Лемко).

Адже нич нового, в нас и в них єст барз подібні, трудно повісти де гірше, а де лекше. Лекше то было в них, маюч барз богату и долгу історію серболужыцкой писменности, но и дуже більшы од наших выдавничы успіхы. В ХХ столітю фурт мали під меншу або векшу гірку. Ваймарска Республіка лем в конституції гварантувала меншынам свободы, быти собом Серболужичанам бороздила аджи комуністична Німецка Демократична Республіка, лем гальмували їх росияне. Так то юж єст: *Каждая рука гу собі єст крива.* ●

Павло ЛОЗА

Фото з фейсбук-сторінки Лемківщина

В Україні вшановують пам'ять поета Богдана-Ігоря Антонича

5 жовтня виповнилося 114 років від дня народження видатного українського поета, прозаїка, перекладача, літературознавця й громадського діяча Богдана-Ігоря Антонича. Про це повідомляє пресслужба Львівської обласної ради. З цієї нагоди у Музеї-садибі Родини Антоничів (філія комунального закладу Львівської обласної ради Львівський музей історії релігії) відбудуться заходи із вшанування пам'яті уродженця лемківського села Новиця (Горлицький повіт). Саме там знаходиться експозиція, яка вміщає автентичні предмети – особисті речі родини Антоничів, архівні фото, книги, рукописи, віконні рами і дверцята, привезені з львівської квартири поета, через які він дивився на собор святого Юра. В одній з кімнат музею є старовинні кухонні приладдя та піч.

У рамках вшанування поета, 4 жовтня відбувся майстер-клас «Осінні фантазії», а день опісля – покладення квітів до пам'ятника Богдана-Ігоря Антонича, що на вулиці Городецькій у Львові. 3 черги 6 жовтня у «Музейній вітальні» у селі Бортятин відбувся показ документального фільму про роботу Музею-садиби родини Антоничів протягом 2009–2023 років. А художниця Софія Тимофєєва презентувала виставку живопису і графіки «Надія». Опісля відбулося поетичне читання «Закрутився світ безкрай» (заголовок взятий з першої строфи вірша Богдана-Ігоря Антонича «Зельман»). ●

Прощальне слово на похороні професора Степана Заброварного

*«Мірою життя не є число прожитих днів,
а число dokonаних діл»*

Всечесний отче! Родину Покійного! Усі присутні!

Сьогодні ми тут зібрались, щоб попрощатися з видатною людиною – професором Степаном Заброварним. Як представниця Перемиського відділу Українського вчительського товариства та перемиської «шашкевичівки» хочу розказати про найцікавіші та найважливіші події з життя Покійного.

Свого селянського походження Професор ніколи не приховував. Завдячуючи своїм свідомим, розумним батькам, здобув високу освіту. Насамперед як малий хлопець кожний день пішки долав дорогу зі Станіславчика до Перемишля, де навчався у «шашкевичівці», і тому нам, учителям та учням тієї школи, Він був так близький і дорогий. Минуло кілька десятиліть років і цей давній хлопча отримав звання професора. Він був економістом за освітою, але істориком за пристрастю. І саме з цієї галузі Його наукової діяльності ми Його знаємо найкраще.

Степан Заброварний довгі роки жив і працював у Щеціні, але все тужив за перемиською землею і мріяв, щоб туди повернутись. І оцю мрію Він нарешті здійснив.

Про те, що професор Заброварний – це виняткова і непересічна особистість, людина великого формату, засвідчує факт, що Його ім'я записане не тільки у Вікіпедії, але й Енциклопедії історії України та Енциклопедії сучасної України. Сотні Його публікацій вміщені у наукових часописах, «Нашому слові», «Українському календарі» та «Українському альманасі».

Вражає широкий діапазон тем, якими Він цікавився. Крім економіки це: політика, культура, демографія, шкільництво тощо. Багато Його наукових праць стосується Переміщини. Це, між іншими, книжки: «Українське село Станіславчик над Вігrom», «З хроніки Народного дому в Перемишлі», «II Державна жіноча вчительська семінарія в Перемишлі», а також монографія «Перемиська Шашкевичівка», яку написали ми обоє. Крім того, Професор був співавтором і редактором тритомного видання «Перемишль і перемиська земля протягом віків».

Проте Степан Заброварний – це був не тільки вчений, але й суспільний діяч: насамперед співзасновник і довголітній член керівних органів ОУП, заступник голови цієї організації, а також Наукового товариства ім. Тараса Шевченка у Польщі, голова Комісії національної пам'яті. На щецінському радіо був редактором передач УСКТ і ОУП.

Його заслуги були широковідомі й визнані, що підтверджено присудженням багатьох нагород і відзначень. Це, зокрема: Золотий хрест заслуги, Кавалерський хрест «Polonia Restituta», Медаль національної едукції та Золота медаль «Сторож пам'яті» Українського історичного товариства у Польщі.

Професор Заброварний був людиною привітливою, чесною і скромною, ніколи з Його уст не можна було почути поганого слова про інших. З другого боку, завжди відверто висловлював свої думки.

З глибоким сумом прийняли ми вістку про відхід у вічність Професора. Ще чотири тижні тому Йому виповнилось 94 роки і з цієї нагоди Його відвідали вчителі та молодь з «шашкевичівки».

Дорога родину Покійного! Дозвольте висловити Вам щире співчуття у цей скорбний час. У наших серцях назавжди залишиться світла пам'ять про Професора, який мав близькі контакти з нашою школою і якому так багато завдячує українська громада і науковий світ. Нехай

перемиська земля буде Йому пухом, а душа оселиться там, де нема болю й печалі.

Прощайте, дорогий Пане Професоре!

**Ірина
СПОЛЬСЬКА-МОКЛЯК**

Фото з архіву КЗШ №2
ім. Маркіяна Шашкевича
у Перемишлі

МИХАЙЛОВІ ХОДАНЬ з Торонто
з нагоди 90-ліття
найкращі та найщиріші побажання міцного здоров'я, щастя,
божого благословення на многії і благії літа
бажають Йосип, Владислав, Іван Цимбалко з родинами

Наше Слово Adres: Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny:** zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuczenko, redaktorzy – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów). **Wydawca:** Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: <http://ukraincy.org.pl> **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo” **Druk:** Drukarnia „Efekt”. Nakład 2100 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związku Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.

Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.: Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

XIV

ЦЕНТРАЛЬНО-ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЦЕНТР
ВИШКОЛУ МОЛОДІ В ГУРОВІ ІЛАВЕЦЬКОМУ
ТА ОЛЬШТИНСЬКИЙ ВІДДІЛ ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНЦІВ У ПОЛЬЩІ

ŚRODKOWO-EUROPEJSKIE CENTRUM
SZKOLENIA MŁODZIEŻY W GÓROWIE IŁAWECKIM
I ZWIĄZEK UKRAIŃCÓW W POLSCE ODDZIAŁ W OLSZTYNIE

ЗАПРОШУЮТЬ/ZAPRASZAJĄ

ЗАГАЛЬНОПОЛЬСЬКІ
ДНІ УКРАЇНСЬКОГО
ТЕАТРУ

OGÓLNOPOLSKIE
DNI TEATRU
UKRAIŃSKIEGO

4-5 XI 2023

ТЕАТР
ІМ. СТЕФАНА ЯРАЧА
В ОЛЬШТИНІ

TEATR IM. STEFANA
JARACZA
W OLSZTYNIE

04. 11. 23 R.: ВЕЛИКА СЦЕНА: ПОЧАТОК О 16 ГОД.
ВЕСЕЛА МУЗИЧНА КАЗКА ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА
ЧАРІВНІ ПИРІЖКИ ЧЕРВОНОЇ ШАПОЧКИ.
РЕЖИСЕР СТАНИСЛАВ ЛОЗОВСЬКИЙ.
04. 11. 23 R.: DUŻA SCENA: POZĄTEK - GODZ. 16.00.
WESOŁA BAJKA MUZYCZNA
MAGICZNE PIEROŻKI CZERWONEGO KAPTURKA.
REŻYSERIA - STANISŁAW ŁOZOWSKI.
05. 11. 23 R.: КАМЕРНА СЦЕНА: ПОЧАТОК О 12 ГОД.
П'ЯТЬ ПІСЕНЬ ПОЛІССЯ. РЕЖИСЕР ГАЛИНА ШАРКО.
05. 11. 23 R.: SCENA KAMERALNA: GODZ. 12.00.
PIĘĆ PIEŚNI POLESIA, REŻYSERIA HAŁYNA SZARKO
05. 11. 23 R.: ВЕЛИКА СЦЕНА: ПОЧАТОК 16 ГОД.
ВИСТАВА **ВІРЮЮ**
ПРО ДУХОВНІСТЬ БОРЦІВ ПІД ЧАС ТРИВАЮЧОЇ ВІЙНИ.
РЕЖИСЕР, ЗАСЛУЖЕНА АРТИСТКА УКРАЇНИ ГАЛИНА ЦЬОМИК.
05. 11. 23 R.: DUŻA SCENA: GODZ. 16.00.
SPEKTAKL **WIERZĘ**
O DUCHOWOŚCI WALCZĄCYCH PODCZAS TRWAJĄCEJ WOJNY.
REŻYSERIA - ZASŁUŻONA ARTYSTKA UKRAINY HAŁYNA CIOMYK.

Zrealizowano dzięki wsparciu:

Urzędu Marszałkowskiego
Województwa Warmińsko-Mazurskiego

oraz sponsorów

Patronat medialny:

Home Slovo

REZERWACJA:
STEF.MIGUS@GMAIL.COM